

Orðaskifti:

Fullveldi – eisini positivar avleiðingar

Í samband við fullveldisspurningin hevur nógv kjak verið um fyrimunir og vansar við fullveldi. Um Føroya fólk velur, at Føroyar skal gerast eitt sjálvstøðugt land, er ætlanin, at fáa eina avtalu í lag við donsku stjórnina, har Føroyar og Danmark, eisini í framtíðini, skulu samstarva innan ymisk øki, m.a. innan uttanríkispolitik, hægri útbúgvingar, á lögfrøðiliga økinum og um eina felags krónu. Eftir stendur eitt stórt øki, ið kann skapa iva millum føroyska fólk, um tað er rætt at taka fullveldi ella ikki – ríkisstuðulin, skrivur Kristina Danielsen, sum lesur stud. pol. m. a. í fyrsta parti av trimum greinum um fullveldi

Sakligt og objektivt kjak

Tað er sera gott við einum sakligum kjaki, og seinastu vikurnar hava tað verið nógv sakligar og viðkomandi greinar at lesa í føroysku fjølmiðlunum, serstakliga viðvíkjandi árinum av danska ríkisstuðlinum. Tó hava tað eisini verið nógv ósakligar ræðugreinar at lesa inn millum.

Hóast nógv góðar greinar viðvíkjandi ávirkninga á føroyska búskapin um ríkisstuðulin verður tiki burtur, so sakti eg eina meira objektiva áskoðan hesum umráðnum. Eg kann m.a. partvís taka undir við niðurstøðum hjá formanninum í føroyska Búskaparráðnum, men meti tó, at tær positivu avleiðingar fara at hava eina størri ávirkan á føroyska búskapin.

Neyðugt er, at Føroya fólk verður so væl upplýst um fyrimunir og vansar við at Føroyar taka fullveldi, sum møgulegt, og tiskil er alneyðugt, at tað almenna kjaki verður so objektivt sum møgulegt, fyr soleiðis, at kunna upplýsa um bæði fyrimunir og vansa – ikki bert annað av teimum.

Ein nýstítt ikki at verða búskaparfrøðingur fyra at siggja, at um ríkisstuðulin, ið er uml. 1/3 av føroysku inntøkunum, verður skorin burtur, so kemur hetta at hava eina ávirkan á føroyska búskapin. Serstakliga á almenna sektorin.

Tað hevur verið skriva nógv um, júst hvørja ávirkan hetta fera at fáa, men sannleikin er tann, at allar hesar framtíðar búskaparlígu útrokingar bert kunnu nýtast sum vegleiðandi og ikki nýtast at lýsa tann veruleikan, ið vónandi liggur fyr framman.

Tá ið øll hesi búskaparlígu sjónarmiðini um hvussu framtíðin fer at siggja út innan ein ríkisstuðul, verða lýst, er tó neyðugt, sum fyrr nevnt, at lýsa støðuna frá øllum síðum.

Tá ið stórt parturin av búskaparlíga og politiska jækjunum hevur viðgjørt allar tær negativu avleiðingar

arnar av fullveldi, meti eg tað verða neyðugt, at greiða eitt sindur frá nøkrum av teimum positivu avleiðingunum, fyri at bæði fyrimunir og vansar við fullveldi verða lýstir.

Uttan ríkisstuðul, størri vinnulív

Ein hvør búskaparfrøðingur veit, at ein blokkstuðul so sannlíga ikki bert hevur positivar avleiðingar á eitt samfelag. Tað kann verða positivt við einum eingangs blokkiskoyti ella við einum blokkiskoyti yvir eitt stutt tíðarskeið, um búskapurin er í einum aldudali, eins og Marchall-hjálpin var eitt gott ískoyti til europeiska búskapin eftir 2. Heimsbardaga. Men ein viðvarandi blokkstuðul, sum ríkisstuðulin má sigast at hava verið, víðfórir eitt 'sovandi' samfelag, eitt samfelag, ið er nógv minni virkið og produktivt enn tað vildi verið innan ein blokkstuðul, serstakliga um hesin stuðul verður nýttur til almennar tænastur heldur enn til at fremja nýggjar vinnur.

Samfelagið fær jú 1/3 av inntøkunum í gávu hvørt ár, uttan at nýtast at geva nakad afturfyr. Hvi gera meira enn neyðugt? Føroyingum nýtast ikki at gera ein størri innsats fyri at skapa eitt meiri virkið vinnulív fyri soleiðis, at skapa fleiri arbeidsplass og fleiri inntøkur til samfelagið, tá ið vit jú fáa pening nóg til at klára okkum sum er.

Hvi skal ein risikera sít tryggja arbeiði innan tað almenna øki, fyri at føra síni hugskot inn í framleiðslu ella annað út í lívið? Nei, best man vera, at halda seg til tað tryggja, men hetta er samstundis eisini tað, ið relativt gevur samfelagnum minst vinning. Soleiðis velja nógvir føroyingar við góðum samfelagsfremjandi hugskotum, at halda seg aftur – tí vit hava tað jú so gott sum er. Hetta er vorin ein dagligur setningur millum manna.

Eg meti tað verða stór synd, at vit ikki fáa útnýtta øll tey hugskot og alla ta

vitan vit føroyingar hava, til at skapa eitt meira sjálvstøðugt og búskaparlíga óheft samfelag.

Um ríkisstuðulin hvørvur, hendir hetta ikki frá einum degi til annan, og almenni sektorin fær soleiðis tíð til at umskipa seg.

Hvør sigur eisini, at ríkisstuðulin ikki hvørvur við tíðini, óansæð, um føroyska fólk verður fullveldi ella ikki?

Eiga føroyingar ikki óansæð, at arbeiða fram ímóti, at Føroyar gerast búskaparlíga óheftar?

Neyðugt verður uttan iva við einum minni almennum sektori, men afturfyr verður ein stórt partur av hesum arbeidsplassum endurreist í privata sektorinum, innan føroyska vinnulívið, við tað, at teir mongu føroyingar, ið hava nógv góð hugskot um nýggja framleiðsur og vinnur í Føroyum, tá verða noyðdir til at taka í fegnan barm, og vilja soleiðis arbeiða við at føra hesi hugskot út í lívið. Eisini verða partar av almennu tenastunum privatiseraðar, og hetta fer at skapa eitt virksemt innan tað privata øki. Hetta vil m.a. skapa nýggj arbeidsplass, og stórt inntøkur til føroyska samfelagið.

Av tí at føroyska samfelagið, sum nú er, er bundið at fiskivinnuni ger tað føroyska búskapin sera óstöðugan. Neyðugt er, at nýghugsan innan aðrar vinnur vinna fram, soleiðis, at føroyski búskapurin ikki gerst so bundin at inntøkunum frá fiskivinnuni, sum í dag. Men av tí at nýggjar vinnur víðføra stóran ótryggleika fyri viðkomandi, ið setur eitt virki á stovn, er tað sannlíkt, at farið ikki verður í gongd við at seta annað á stovn, so leingi, sum tryggari starv finnst innan tað almenna. Tiskil er tað sannlíkt, at ikki fyrr enn almenni sektorin gerst minni, fer stórt partur av tí 'fríu' arbeidsmegi í aðra vinnu, eisini innan aðrar vinnur enn fiskivinnuna.

Karafurati vil ein politisk skipan við fullari ábyrgd av

føroyska samfelagnum, eisini verða noyðd til at føra ein meira vinnulívsvarligan politikk enn í dag, fyri at skapa neyðugu fyritleytnirnar hjá íverksetarum til at stovnsseta egin virki, fyri soleiðis at skapa nýggj arbeidsplass og fleiri inntøkur til samfelagið sum heild.

Eisini kappingarfórid fer at gerast betri, um ríkisstuðulin verður skorin burtur yvir eitt áramál. Hetta hendir vegna, at lønirnar mugu væntast at blíva relativt lægri enn tær í t.d. teimum skandinavisku londunum. Tað fer tiskil at verða relativt blígari at framleiða eina arbeidsmegi-intensiva vøru, t.v.s. eina vøru, ið krevur relativt nógv arbeidsmegi, í Føroyum, enn í eitt nú skandinavisku londunum.

Lønirnar í Føroyum fara tó ikki at gerast minni við eitt, ella innan øll øki, men væntandi fer infláttin, t.v.s. pris- og lønarvøksturin, í Føroyum, at verða minni enn í londunum rúndan um Føroyar, í tíðarskeiðnum har ríkisstuðulin verður skorin niður, ár fyri ár.

Ein meira vinnulívsvarligur politikkur fer, saman við tí betra kappingarfórinum, at elva til stórt áhuga fyri at byrja nýggjar fyritleytnir og nýggjar vinnur í Føroyum, serstakliga útflutningsvinnur, og ein stórt útflutningur víðfórir sum kunnugt stórt inntøkur til landið, verið, at oyramerkt eina ávisan prosentpart av ríkisstuðlinum til fremjan av nýggjum útflutningsvørum og -vinnum. Neyðugt fer nevnlíga at verða, við einum sera málrættadum vinnulívspolitikki og er tað neyðugt, at gera korini hjá føroysku útflutningsvinnuni so góð sum møgulegt, um ynkskt verður, at Føroyar skulu kunna fáa eyka inntøkur frá útflutningi, svarandi til ríkisstuðulin.

Tó skal tað víðmerkjast, at við eini munagóðari umlegging av almenna sektorinum verða almennu útleiðslurnar tað minni, so ikki skal væntast, at tað verður neyðugt, at framleiða og útflýta fyri eina

Kristina Danielsen lesur búskap (cand. polit.) á lærda háskúlanum í Keypmannahavn. Umframt lesturin hevur hon eisini hálvdagsstarv í danska Uttanríkisráðnum, har hon arbeidir í sekretariatinum fyri uttanríkislandi. Vit prenta í dag fyrstu av trimum greinum hennara um fullveldi

í skandinavisku londunum, eins og skatturin í Onglandi er væl lægri enn í Føroyum, so um tað er eina hægri løn, ið ein ynkskir, so er bert at royna seg uttanlanda, hetta er ikki nøkur nýggj vitan.

Sum sagt, so fer infláttin væntandi at verða lægri tey árin í ríkisstuðulin verður skorin niður, m.a. av tí at minni peningur verður í umfari, og hetta fer at skapa eitt relativt lægri lønarlæg í Føroyum, tó fer munurin ikki at gerast so stórt, at fólk verða noyðd at flýta av landinum, m.a. av tí at lønirnar hjá fiskimonnum eru heftar av fiskamongd og altjóða fiskiprísnum, og ynkski hjá føroyskum arbeidsgævarum um at varðveita eina góða og produktiva arbeidsmegi, v.m.

Um ríkisstuðulin verður skorin niður yvir eitt áramál, hevði ein møguleiki fyri at menna føroyska útflutningin, fyri sostatt at skapa fleiri inntøkur til landið, verið, at oyramerkt eina ávisan prosentpart av ríkisstuðlinum til fremjan av nýggjum útflutningsvørum og -vinnum. Neyðugt fer nevnlíga at verða, við einum sera málrættadum vinnulívspolitikki og er tað neyðugt, at gera korini hjá føroysku útflutningsvinnuni so góð sum møgulegt, um ynkskt verður, at Føroyar skulu kunna fáa eyka inntøkur frá útflutningi, svarandi til ríkisstuðulin.

Tó skal tað víðmerkjast, at við eini munagóðari umlegging av almenna sektorinum verða almennu útleiðslurnar tað minni, so ikki skal væntast, at tað verður neyðugt, at framleiða og útflýta fyri eina

upphædd svarandi til ríkisstuðulin, fyri at livistøði ikki skal falla.

Um olja og gas verða funnin í føroysku undirgrundini og møguleiki verður fyri, at útvinna hetta náttúrufeingid, er støðan ein heilt onnur enn tann støðan vit í dag standa í, og vildi tað uttan iva verið ein fyrimunir, at Føroyar verður eitt sjálvstøðugt land, um so varð. Eg meti tað tó ikki verða rætt, á núverandi tíðspunkti, at taka støðu til fullveldisspurningin við eini møguligari oljuvinnu í tonkunum. Tað einasta rætta er, at føroyska fólk tekur eina avgerð, um tað ynkskir fullveldi ella ikki, við ella uttan eini oljuvinnu, tí ein oljuvinna varar ikki í allar ævir, meðan fullveldi er ein endalig avgerð.

Eg vil við hesu grein ikki gera fullveldi til tað einasta rætta, sjálvsagt eru bæði fyrimunir og vansar, men eg vil vísa á, at tað ikki bert standast negativar, men eisini positivar avleiðingar av, at ríkisstuðulin fellur burtur og av at føroyingar taka fulla ábyrgd av egnum gerðum og egnum samfelagi.

Um føroyska fólk ið ynkskir fullveldi er neyðugt, at tað verður trú uppi, at tað er møgulegt at gera nakad serstakt og av at verða nakad serstakt. Um ein ynkskir nakad í dag, er neyðugt at arbeiða fyri hesum og soleiðis er eisini um ein ynkskir fullveldi.

28. oktober 1998

Kristina Danielsen
Stud. polit